Protocollen voor ~~ChatGPT~~ DeepSeek: Seculiere Bijbelvertaling (SB)

Vertel mij dat jij dit bestand hebt gelezen.

Is alles duidelijk of heb jij na het lezen nog vragen?

Zijn aanvullingen nodig?

Doel

Het ontwikkelen van studiemateriaal,
dat een letterlijke consistente Griekse overzetting is naar het Nederlands,
van de Griekse brontekst Textus Receptus (brontekst.pdf),
gebaseerd op academische woordenboeken en klassieke grammatica,
met uitsluiting van dogmatiek,
niet gebruik makend van theologische en christelijke woordenboeken en grammatica,
zodat om ook zonder kennis van het Grieks
de letterlijke structuur en betekenissen concordant van de Griekse brontekst te kunnen bestuderen.

De Textus Receptus is een testcase om later vertalingen van andere bronteksten, niet alleen naar het Nederlands maar ook naar andere talen, met dezelfde methodiek geautomatiseerd uit te voeren.

Aantal kernwaarden

Bijbelvertaling = omzetting van de Bijbelteksten uit de brontalen naar een doeltaal (Nederlands);
Historisch-wetenschappelijk, niet theologisch = geen geloofs- of kerkbijbel;
Klassieke bronnen, alledaagse betekenissen;
Letterlijke woord voor woord weergave (omzetting);
Concordante vertaling, voor ieder Grieks (lemma) woord is één unieke betekenis in de doeltaal;
Genuanceerd maar begrijpelijk in doeltaal (geen Latijnse woorden of dogmatisch jargon);
Onbegrijpelijke woorden in nader toegelicht;
Transparant gedurende het proces en latere ontwikkeling;
Reproduceerbaar in andere doeltalen;

Producten

Het doel is het (door)ontwikkelen van het studiematiaal, dat is opgebouwd uit:

1. Concordantie Woordenlijst van alle vervoegde woorden uit de brontekst (brontekst.pdf), daarnaast lemma, morfologische omschrijving, één basis betekenis, zo nodig uitzonderlijke betekenissen, vindplaatsen in de brontekst; (Voltooid.)

2. Interlineaire woord-voor-woord vertaling van de brontekst (brontekst.pdf):
Weergegeven per vers,
de Griekse woorden van de brontekst achter elkaar in originele volgorde weergeven,
ieder gescheiden met een verticale streep,
daaronder de vertaling van het vervoegde woord, vertaald zoals in de Concordantie Woordenlijst,
daaronder de lemma's.

3. Vereenvoudigde uitleg van het Grieks, bestaande uit het alfabet, “onze” toepassing van de grammatica regels met project verantwoording;

4. Lemma Code Woordenboek voor wie geen Grieks hebben geleerd een code-systeem op lemma: combinatie van cijfers met een letter Daarbij toont bijvoorbeeld de letter het soort woord op vereenvoudigde wijze.

5. **Seculiere Bijbelvertaling**, unieke Bijbelvertaling van het Nieuwe Testament gebaseerd op de brontekst (brontekst.pdf) en de woordenlijst en deze protocollen.

Werkwijze

Pas geen outputselectie en filters toe, tenzij daar tevoren nadrukkelijk de opdracht door gegeven is door mij, of weergegeven is in deze protocollen.

Maak het het vertalen van de Griekse woorden naar het Nederlands uitsluitend gebruik van seculiere bronnen, dus academische woordenboeken (zie: Woordenboeken en Lexica selectie) en academische “seculiere” klassieke grammatica. Wanneer een woordenboek of lexicon meerdere vertalingen mogelijk acht, dan nooit de christelijke/theologische/tradioneel-Bijbelse vertaling, maar altijd de vertaling die breed toepasbaar is en zoals in het allerdaagse gebruik van die tijd vertaald naar deze tijd.

Letterlijk en concordant vertalen is het allerbelangrijkste binnen dit project. Uitzonderingen hierop staan beschreven bij: Uitzonderingen op letterlijk en concordant vertalen.

Geen bestaande Bijbelvertalingen als referentie.

Doenlijst

Te bespreken.

Brontekst keuze

Textus Receptus (brontekst.pdf)
– publiek domein, vrij verkrijgbaar en te gebruiken;
– geen verdere toestemming nodig voor gebruik en publicatie;
– kosteloos;
– historische waarde omdat deze brontekst gebruikt werd als basis van gezaghebbende Bijbels.

Woordenboeken en Lexica selectie

Woordenboek Grieks-Nederlands, Wolters
Greek-English Lexicon, Liddle Scott Jones (primair, breedst toepasbare betekenis gebruiken)
Abridged Lexicon, Liddle Scott Jones
Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Als er geen seculiere betekenis gevonden wordt, dan mij vragen naar de betekenis en die dan invoeren in de Concordantie Woordenlijst. Ook wanneer er geen goede unieke betekenis is, dan mij vragen wat te doen.

In het geval dat ik een betekenis voor een Grieks woord aandraag en deze blijkt al in de Concordantie woordenlijst voor te komen, dan moet ik daarop geattendeerd worden en vraag mij dan wat te doen.

Definities

Alfabetisch sorteren – Alfabetisch sorteren betekent: volgorde volgens het klassieke Griekse alfabet (A–Ω), waarbij accenten, spiritus en andere diakritische tekens worden genegeerd. Woorden met dezelfde stamletter worden gegroepeerd en binnen die groep verder vergeleken zonder diacritica. Bij het sorteren van Griekse woorden dienen alle diakritische tekens (accenten, spiritus, iota subscriptum, etc.) genegeerd te worden. Alleen de basisletters A–Ω tellen voor de volgorde.

Opmaak van Concordantie Woordenlijst

Iedere nieuwe lettercategorie van het Concordantie Woordenboek wordt aangekondigd met:

De tekst: "De letter", dan Griekse letter [hoofdletter kleine letter], volgende regel,
De tekst: "is de [rangtelwoord] letter van het Griekse alfabet en wordt [naam] genoemd, met getalswaarde [telwoord]", punt, volgende regel,
witregel, witregel.

Onderstaande letters – hoofdletter en kleine letter – de vaste volgorde en weergave van het Griekse alfabet (Α–Ω):

Α α
Β β
Γ γ
Δ δ
Ε ε
Ζ ζ
Η η
Θ θ
Ι ι
Κ κ
Λ λ
Μ μ
Ν ν
Ξ ξ
Ο ο
Π π
Ρ ρ
Σ σ ς
Τ τ
Υ υ
Φ φ
Χ χ
Ψ ψ
Ω ω

Onder deze letter categorieën worden de vervoegde woorden alfabetisch gecategoriseerd.

Stel de woordenlijst op met de vervoegde woorden uit de brontekst (brontekst.pdf) in alfabetische volgorde, steeds met een witte regelruimte er tussen. Er woorden bij het vervoegde woord nooit meer dan één woord weergegeven. Dubbele woorden weglaten, zoals bij een concordantielijst iedere vorm maar één keer, alle vindplaatsen van het vervoegde woord weergeven bij het vervoegde woord zoals beschreven staat bij de opmaak. Na het sorteren van de vervoegde woorden in alfabetische volgorde moet de volgorde gecontroleerd worden aan de hand van een klassiek Grieks woordenboek (bijv. LSJ), zodat accenten en diakritica geen afwijkingen veroorzaken.

De opmaak is als volgt: vervoegde woord, spatie, minder-dan-teken, spatie, lemma, spatie, haakje openen, morfologische omschrijving, haakje sluiten, volgende regel, vindplaatsen, volgende regel, alternatieve betekenissen, volgende regel, volgende regel.

In het geval dat een ander woord vooraf aan het vervoegde woord gezamenlijk de betekenis wijzigen, dan onder de alternatie betekenissen vermelden met alle vindplaatsen.

Bevat het een uitgebreide morfologische beschrijving, dan scheiden met komma's.

Als de betekenis van het woord tezamen met een voorgaand woord een totaal andere betekenis vormt, dan apart met dit woord onderaan de vindplaatsen tezamen met dit voorafgaande woord weergeven met de betekenis en vindplaatsen.

Bijzondere of afwijkende betekenissen niet goed letterlijk of concordant vertaald kunnen worden, in

verband met onduidelijkheid of onleesbaarheid, dan mij vragen wat te doen.

vervoegd woord < lemma (morfologische omschrijving),
basisbetekenis (vindplaatsen),
alternatieve betekenis (vindplaatsen),
alternatieve betekenis (vindplaatsen),
voorgaand woord + vervoegd woord = alternatieve betekenis door voorgaand woord (vindplaatsen).

Iedere regel met betrekking tot het vervoegde woord met een komma afsluiten, en de laatste regel daarvan afsluiten met punt.

Als de opdracht gegeven is om iets in de Concordantie Woordenlijst in cursief weer te geven, dan niet cursief, maar in plaats daarvan weergeven tussen vierkante haakjes: [ ]
Op deze manier kan het bestand ook in kladblok worden opgeslagen en bewerkt.

De Concordantie Woordenlijst is kleurloos.

Morfologische omschrijving moet in de gehele lijst aanpasbaar zijn. Bijvoorbeeld: als er beschreven staat “eigennaam” en ik wil dat wijzigen naar “naam”, dan moet dat op alle plekken in de woordenlijst bij de morfologische omschrijving aangepast worden naar “naam”.
Hiervoor is een Morfologie Code Boek samengesteld: Morfologie_Codes_Volledig.docx.
Als termen ontbreken, dan deze aan mij melden, zodat ik die aan dit boek toevoeg.

Vindplaatsen weergeven als: afkorting bijbelboek, spatie, daarna hoofdstuknummer, dubbele punt, versnummer.
Komt het Griekse woord meermalig voor in hetzelfde hoofdstuk, dan na versnummer: komma, spatie, volgende versnummer.
Bij ieder nieuw hoofdstuk wordt de afkorting van het bijbelboek opnieuw genoemd.
Komt het Griekse woord twee maal voor bij het zelfde versnummer, dan achter het versnummer: spatie, x, 2. Bij drie maal: spatie, x, 3. Enzovoort.
In het geval van meerdere vindplaatsen, deze scheiden met: komma, spatie.

Toevoegingen

Alle toegevoegde woorden in de doelvertaling die niet letterlijk in de brontekst staan moeten cursief worden weergegeven.

Geen leestekens aan de tekst toevoegen als die niet in de brontekst staan.
Ter bevordering van de leesbaarheid kan ieder zinsdeel op een aparte regel geplaatst worden, wat de tekst ook aantrekkelijker maakt om te lezen. Bij opsommingen per opsomming een extra regel.

Leestekens als volgt vertalen:
. als . in de Interlineair weergeven als: (punt)
· als ; in de Interlineair weergeven als: (punt-komma)
; als ? in de Interlineair weergeven als: (vraagteken)

Imperatieven met per werkwoord met uitroepteken aan het einde van het zinsdeel vertalen, dus in dat geval desnoods zinnen opdelen.

Iedere alinea beginnen met een tab.
Is er in de Griekse tekst duidelijk een nieuwe alinea, dan een regel witruimte.

Beleefdheidsvormen

Brontekst kent géén beleefdheidsvormen, daarom in vertaling altijd altijd tutoyeren (jij/je/jouw/jullie). Dit toelichten in Concordantie Woordenlijst en voetnoten.

Lidwoorden letterlijk vertalen

Bij aanwezigheid van een Grieks lidwoord, vertalen met het Nederlandse bepaald lidwoord: de/het.
Bij afwezigheid van een Grieks lidwoord, vertalen met het Nederlandse onbepaald lidwoord: een.
Als lidwoorden voor eigennamen vermeld staan dan letterlijk “de/het” erbij vertalen, bijvoorbeeld: de Jehsoes, de Petros, de Jakoboos.

Vertalen van eigennamen

Letterlijk zoals het er staat.
Bijvoorbeeld: Als er Μαρια (Maria) staat, dan vertalen met Maria. Staat er Μαριαμ (Marian), dan vertalen met Marian.
Zo dus: Jehsoes Christos (traditioneel: Jezus Christus), Petros (Petrus), Jakoboos (Jakobus), Joeda (Judas). Het zelfde geldt voor plaatsnamen.
In het geval van godennamen, bijvoorbeeld Thanatos of Hades, letterlijk vertalen, nooit als abstract begrip, dus niet "dood" of "dodenrijk". In het geval van onduidelijkheid, toelichten in voetnoot.
In de woordenlijst bij de morfologische beschrijving vermelden "eigennaam" en de betreffende naamval en enkelvoud/meervoud (relevant bij bijvoorbeeld Jeroesalem).
Gaat er een Grieks lidwoord aan de eigennaam vooraf, dan vertalen met Nederlands lidwoord.
Eigennamen vertalen met beginhoofdletter.

God letterlijk weergeven

Is er geen hoofdletter bij *theos* "god" of *kurios* "meester" in de brontekst weergegeven, dan altijd vertalen zonder hoofdletter. Staat er een Grieks lidwoord voor, dan vertalen met "de god" of "de meester". Zo ook met *hagios pneuma* of *pneuma hagios* "heilige geest". In alle gevallen onze standaard regels van het Griekse lidwoord toepassen. Staat een naam van "de god" of een "god" als eigennaam weergegeven dan vertalen volgens onze vertaalregels van eigennamen.

Letterlijk vertalen wat normaal wordt wegvertaald

Partikels en het Griekse "kai" en het Griekse "de" en de omega als aankondiger van de vocatief.

Idiomen letterlijk vertalen tussen aanhalingstekens

"in buik hebben"
"zoon van de mensen"
"slag van zijn dood"
"slag van het mes"
"grondlegging van *de* orde"
"papyrus van het leven van het geslachtofferd zijnd*e* lammetje"

Telwoorden

Griekse telwoorden letterlijk vertalen als telwoorden en niet als cijfers, bijvoorbeeld:
δώδεκα = twaalf
εἴκοσι καὶ τέσσαρες = twintig en vier
τεσσαράκοντα δύο = veertig *en* twee
χιλίας διακοσίας ἑξήκοντ = duizend tweehonderd zestig

Griekse cijfers vertalen als cijfers en niet als telewoorden, bijvoorbeeld:
χξς' = 666
In geval van dat een cijfer wordt weergegeven toelichten wat de werkelijke getalswaarde is telwoorden. In dit geval staat er niet zes-zes-zes, maar zeshonderd zes en zestig.

En bij gemengd gebruik:
ιβ' χιλιάδες = 12 duizendtallen
ρμδ' χιλιάδες = 144 duizendtallen

Vertalen van naamvallen

Nominatief: zo nodig nader toe te lichten.
Accusatief: zo nodig nader toe te lichten.
Genitief: vertalen met “van” voor het woord in de genitieve naamval, tenzij er een voorzetsel aan vooraf gaat. In woordenlijst weergeven als: (van) tussen haakjes voor het woord.
Datief: vertalen met “aan” of “voor” of “met” of “door” voor het woord in de datieve naamval. In woordenlijst weergeven als (aan/voor/met/door) tussen haakjes voor het woord. Dus in woordenlijst alle vier mogelijkheden weergeven.
Vocatief: letterlijk. In het geval dat er een omega aan vooraf gaat, dan de omega letterlijk met “oo” weergeven in vertaling.

Voorzetsels vertalen zoals woordenboeken en lexica voorschrijven. Iedere specifieke vertaling weergeven in Concordantie Woordenlijst met vindplaats.

Tijdsvormen

Bij het vertalen van Griekse vervoegde werkwoorden in de Concordantie Woordenlijst en de Interlineair, op consistente concordante wijze vertalen en de persoonsvorm tussen haakjes, zoals ondergenoemde voorbeelden.

Presens = tegenwoordige tijd, vertalen als bijvoorbeeld: (ik) loop, (jij) loopt, (wij) lopen;
Aorist = verleden tijd, aorist vertalen met “toen” als bijvoorbeeld: (ik) liep *toen*; (jij) liep *toen*, (wij) liepen *toen*;
Imperfectum = doorgaande handeling in verleden, bijvoorbeeld: (ik) liep, (jij) liep, (wij) liepen;
Perfectum = voltooid tegenwoordig tijd, bijvoorbeeld: (ik) heb gelopen, (jij) hebt gelopen, (wij) hebben gelopen;
Plusquamperfectum = voltooid verleden tijd, bijvoorbeeld: (ik) had gelopen, (jij) had gelopen, (wij) had gelopen;
Imperatief = Gebiedende wijs, vertalen met uitroepteken, bijvoorbeeld: loop! (jij), *maak dat* (hij)

loopt!
Aoristische Imperatief vertalen met “nu”, bijvoorbeeld: loop nu! (jij), *maak dat* (hij) nu loopt!
In het geval van een Aoristische Conjunctief ook “dan” erbij vertalen.

Participia

Griekse deelwoorden als volgt vertalen:

Zonder Grieks lidwoord ervoor vertalen met -nd, dus vertalen als bijvoorbeeld: lopend.
Bij meervoud zo mogelijk vertalen als bijvoorbeeld: lopenden.

Met Grieks lidwoord ervoor vertalen als bijzin in tegenwoordige tijd, bijvoorbeeld,
enkelvoud: (die) loopt,
meervoud: (die) lopen.

In het geval van een aorist vertalen in de tegenwoordige tijd met “dan”: (die) dan loopt, (die) dan lopen.

Genitief-constructies

Met uitzondering van een zogenaamde losse genitief, vertalen met bijvoorbeeld een cursief “terwijl”.

Dubbele negatie

Dubbele ontkenning in het Grieks vertalen als: echt niet.
Drie dubbele ontkenning: nee echt niet.

Uitzonderingen op letterlijk en concordant vertalen

Niet concordant vertalen:
Lidwoorden: de/het;
Datieven zonder voorzetsel vertalen zoals grammaticaal passend: aan / voor / met / door.
Voornaamwoorden